

Andrzej Świątkowski

Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 2 października 2002 r. III PZP 17

Palestra 49/3-4(555-556), 265-268

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 2 października 2002 r.

III PZP 17/02*

Teza głosowanej uchwały brzmi:

Doręczenie pracownikowi za pomocą faksu pisma pracodawcy wypowiadającego umowę o pracę jest skuteczne i powoduje rozpoczęcie biegu terminu przewidzianego w art. 264 § 1 k.p., ale stanowi naruszenie art. 30 § 3 k.p.

Z głosowanej uchwały należy wyprowadzić wniosek, iż w świetle obowiązujących przepisów Kodeksu pracy oświadczenia pracodawcy, bez względu na formę w jakiej zostały złożone, wywołują zamierzone skutki prawne. Zatem zakomunikowanie pracownikowi przez pracodawcę oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę jest skuteczne i powoduje rozpoczęcie biegu 7-dniowego (w przypadku wypowiedzenia) lub 14-dniowego (w razie rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia) zawitego terminu prawa materialnego przewidzianego w art. 264 § 1 i 2 k.p.

W głosowanej uchwale Sąd Najwyższy zajął się węższym zagadnieniem. Rozstrzygnął zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Łodzi, który pytał o skutki prawne doręczenia pracownikowi przez pracodawcę oświadczenia o wypowiedzeniu umowy o pracę za pomocą faksu (kopia) oraz listu poleconego (oryginał) oraz interesował się, od jakiej daty należy liczyć termin do wniesienia odwołania od wypowiedzenia umowy: daty odbioru faksu czy daty odbioru listu poleconego. Sąd Najwyższy zajął stanowisko, iż doręczenie pracownikowi za pomocą faksu pisma wypowiadającego umowę o pracę jest skuteczne i powoduje rozpoczęcie biegu 7-dniowego terminu przewidzianego w art. 264 § 1 k.p. do wniesienia odwołania od wypowiedzenia do sądu pracy. Podzielałam powyższe stanowisko. Ujmując sprawę szerzej, uważam iż

* Uchwała wraz z uzasadnieniem została opublikowana w OSpIUS 2003, Nr 20, poz. 481.

umożliwienie pracownikowi zapoznania się z treścią jakiegokolwiek oświadczenia pracodawcy o rozwiązaniu umowy o pracę, za wypowiedzeniem lub ze skutkiem natychmiastowym oraz odmową nawiązania stosunku pracy, powoduje rozpoczęcie biegu terminów wymienionych w art. 264 k.p. Pracodawcy mogą składać pracownikom oświadczenia woli w innej formie aniżeli wymagana przepisami Kodeksu pracy. Art. 30 § 3 k.p. nakazuje każdej ze stron stosunku pracy zachowanie wymagań formy pisemnej przy wypowiedzaniu lub rozwiązywaniu umów o pracę bez wypowiedzenia. Judykatura stoi na stanowisku, iż niedotrzymanie wymagań formy pisemnej nie pozbawia skuteczności oświadczenia rozwiązującego stosunek pracy. Przewidziane prawem pracy skutki prawne takiego oświadczenia – rozwiązanie stosunku pracy następują w dniu, w którym adresat oświadczenia mógł zapoznać się z jego treścią. Obowiązek udowodnienia terminu powzięcia wiadomości przez pracownika o złożonym przez pracodawcę oświadczeniu o rozwiązaniu umowy o pracę spoczywa na pracodawcy. W przypadku złożeniu takiego oświadczenia za pomocą faksu nadawca (pracodawca) dysponuje wydrukiem potwierdzającym odbiór przez aparat odbiorcy wysłanego oświadczenia. Jeżeli pracodawca wykaże, iż aparat odbiorcy pozostaje w dyspozycji pracownika, do którego adresowane jest oświadczenie o rozwiązaniu stosunku pracy, data złożenia takiego oświadczenia jest uważana za początkowy termin upływu czasu do podjęcia czynności procesowych – wniesienia do sądu pracy odwołania od wypowiedzenia lub wystąpienia z roszczeniem o przywrócenie do pracy, albo o odszkodowanie z powodu niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę.

Powodem, dla którego zająłem się analizą tezy i uzasadnienia glosowanej uchwały jest wyrażone przez Sąd Najwyższy zapatrywanie, z którego jednoznacznie wynika, iż skuteczne oświadczenie pracodawcy o rozwiązaniu umowy o pracę dokonane w innej formie aniżeli pisemna jest niezgodne z przepisem art. 30 § 3 k.p. Specyfika przyjętej w prawie pracy koncepcji względnej nieważności oświadczeń woli o rozwiązywaniu umów o pracę dopuszcza uznanie za niezgodne z przepisami skutecznego oświadczenia rozwiązującego stosunek pracy¹. Oświadczenia woli stron o rozwiązywaniu umów o pracę, zwłaszcza oświadczenia pracodawcy, podlegają kontroli pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami prawa zarówno ze względów formalnych, jak i w aspekcie ich zasadności.

Przepis art. 30 § 3 k.p. stanowi jednoznacznie i wyraźnie, iż „oświadczenie każdej ze stron o wypowiedzeniu lub rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia powinno nastąpić na piśmie”. Faks jest urządzeniem, które może nadawać lub odbierać treść dokumentów papierowych przy wykorzystaniu linii telefonicznych. Do urządzenia mechanicznego – telefaksu nadawca wkłada kartkę papieru. Istota sprawy, której nie dostrzegł Sąd Najwyższy, wyraża się w tym, iż powyższa kartka papieru zawiera podpisane przez pracodawcę oświadczenie o rozwiązaniu z pracowni-

¹ A. M. Świątkowski, *Polskie prawo pracy*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2003, s. 240.

kiem umowy o pracę. Do urzędnika nadawczego – faksu pracodawcy – wkładane jest podpisane przez pracodawcę oświadczenie woli o rozwiązaniu umowy o pracę. Faks, do którego wysyłany jest powyższy dokument – oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę, dekoduje transmitowany obraz w postaci zapisu cyfrowego, dekoduje go i drukuje kopię strony oryginalnej. Zdaniem Sądu Najwyższego, którego nie podzielam, wydruk przesłany adresatowi nie spełnia wymagań określonych w art. 30 § 3 k.p., albowiem nie został opatrzony osobistym podpisem pracodawcy.

Prawników nie sposób uważać za pionierów postępu technicznego. Wymagania, jakie stwarza w głosowanym orzeczeniu Sąd Najwyższy stronom stosunków pracy składającym oświadczenia woli o rozwiązywaniu umów o pracę, są nie do przyjęcia we współczesnym społeczeństwie. Przekazują z szybkością połączenia telefonicznego, za pośrednictwem urządzeń kodujących i dekodujących (faksu) treść zapisaną na kartce papieru, które dokładnie odtwarza znaki (także podpis) zapisane na dokumencie włożonym do nadajnika, należy – zdaniem Sądu Najwyższego – obciążyć osobę (pracodawcę) składającą oświadczenie obowiązkiem przeniesienia się w przestrzeni w celu osobistego złożenia podpisu na przesłanym dokumencie.

Uzasadnienie głosowanej uchwały oparte jest na zapatrywaniach wyrażonych w piśmiennictwie prawa cywilnego, w którym nie zajmowano się charakterem prawnym dokumentu przesłanego faksem. Sąd Najwyższy powołuje się na zapatrywanie wyrażone przez S. Rudnickiego² traktujące wydruk kontrolny z faksu nadającego jako domniemanie prawne doręczenia adresatowi złożonego oświadczenia. Jednakże istotnym zagadnieniem nie jest próba definiowania wydruku kontrolnego nadanego tekstu, lecz określenie charakteru prawnego efektu procesu transmisyjnego – „kartki papieru” przesłanej faksem. W stadium procesu nadawczego transmisji faksowej owa karta papieru jest niewątpliwie pełnoprawnym dokumentem. W końcowym stadium tej transmisji odbiorca otrzymuje z faksu wydruk kopii nadanego dokumentu. Kopia odzwierciedla treść własnoręcznego podpisu złożonego na oryginale dokumentu przesłanego faksem. Przepisy prawa pracy nie regulują wymagań prawnych dotyczących pisemnej formy składanych oświadczeń woli. W sprawach nieuregulowanych przepisami prawa pracy należy stosować przepisy Kodeksu cywilnego (art. 300 k.p.). Przepis art. 78 k.c. stanowi, iż dla zachowania pisemnej formy czynności prawnej wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli. Nie ma wątpliwości, iż pracodawca złożył własnoręczny podpis na dokumencie – oświadczeniu o wypowiedzeniu umowy o pracę. Moim zdaniem, art. 78 k.c. stosowany w stosunkach pracy w związku z art. 300 k.p. nie wymaga, aby pracownik miał możliwość zapoznania się z oryginałem tego dokumentu. Doręczenie pracownikowi kopii przesłanego przez pracodawcę faksem oświadczenia woli o wypowiedzeniu umowy o pracę stanowi dostatecznie wyraźny przejaw zachowania ujawniającego wolę podmiotu dokonującego czynności prawnej. Przepis art. 60 k.c.

² S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Część ogólna*, Warszawa 2001, s. 202.

in fine, stosowany w stosunkach pracy za pośrednictwem art. 300 k.p., wyraźnie traktuje o ujawnieniu woli w postaci elektronicznej. Faks jest rodzajem transmisji elektronicznej oryginału dokumentu. Efektem tej transmisji jest doręczenie adresatowi kopii odzwierciedlającej treść oświadczenia uwidocznionego w oryginale, jak również podpisu osoby składającej oświadczenie. Nikt do tej pory nie podjął próby wykazania możliwości zmiany w procesie transmisji treści oświadczenia (dokumentu) przesłanego faksem. Nie mogę więc zgodzić się z twierdzeniem, że podpisu złożonego na fakse nie można uznać za własnoręczny. Został on bowiem własnoręcznie złożony przez podpisującego na oryginale dokumentu przesłanego faksem.

Do oświadczenia o wypowiedzeniu umowy o pracę nie trzeba stosować wymagań sformułowanych w zdaniu drugim art. 78 k.c. odnoszących się do zawierania umów. Przepis ten stanowi, iż wymiana oryginałów dokumentów własnoręcznie podpisanych przez strony jest wymagana jedynie przy zawieraniu umów. Przy rozwiązywaniu umów podmiot składający oświadczenie woli może posługiwać się kopią oryginalnych dokumentów. Ani art. 78 k.c., ani inne przepisy tego nie zabraniają. Kopia dokumentu jest wystarczająco wyraźnym sposobem ujawnienia woli podmiotu zdecydowanego na dokonanie określonej czynności prawnej – rozwiązania umowy o pracę. S. Rudnicki dyskwalifikuje obrót prawny przy zawieraniu umów za pomocą telefaksu ze względu na brak pewności w procesie wymiany oświadczeń woli za pomocą poczty elektronicznej lub teleksu (fax-modemu), że istnieje podpisany własnoręcznie oryginał dokumentu. Nowoczesne techniki powielania dokumentów umożliwiają przenoszenie treści oświadczeń woli na kartki papieru podpisane *in blanco*. Podpisy na czystej kartce papieru nie czynią zadość wymaganiu złożenia podpisu na dokumencie. Czysta karta papieru nie zawiera bowiem treści oświadczenia woli. Rzadki przypadek wykorzystania podpisu *in blanco* nie może więc stanowić przeszkody w stwierdzeniu naruszenia art. 30 § 3 k.p.c. z powodu niedotrzymania wymagań sformułowanych w art. 78 k.c. stosowanego w stosunkach pracy w związku z art. 300 k.p., tym bardziej że przepis ten ma przede wszystkim zastosowanie do przypadków zawierania umów, a nie do ich rozwiązywania.

Z uwagi na konieczność wykorzystywania w obrocie prawnym regulowanym przepisami prawa pracy nowoczesnych technik komunikowania się nie mogą zaakceptować ani poglądu prawnego wyrażonego w końcowej części tezy glosowanej uchwały, ani zapożyczonych z komentarza do kodeksu cywilnego (art. 78) rozważań odnoszących się w pierwszym rzędzie do zawierania umów. Zagrożenia wynikające z wykorzystywania takich technik w stosunkach pracy dla pewności tego obrotu są minimalne. Nie będą miały zastosowania dla stron stosunku pracy, które nie składają podpisów *in blanco*. Uważam więc, że wyrażona w art. 30 § 3 k.p. powinność składania oświadczeń woli o rozwiązywaniu umów o pracę zostaje dotrzymana także w razie przesłania pracownikowi przez pracodawcę faksem oryginału wypowiedzenia lub zwolnienia ze skutkiem natychmiastowym.

Andrzej Świątkowski